

Digitally signed by
Biblioteca UTM
Reason: I attest to the
accuracy and integrity
of this document

UNIVERSITATEA TEHNICĂ A MOLDOVEI
Facultatea Cadastru, Geodezie și Construcții

Catedra Drept Patrimonial

FILOSOFIA DREPTULUI

Curs de prelegeri

Chișinău
U.T.M.
2008

CZU 340.12(075.8)

L 82

În acest curs de prelegeri sunt elucidate problemele generale ale filosofiei dreptului ca disciplină științifică autonomă, precum și direcțiile și concepțiile principale din istoria mondială a filosofiei dreptului.

Structura manualului și problematica abordată oferă posibilitatea de a cunoaște atât principiile și conceptele fundamentale ale filosofiei dreptului, cât și problemele ce țin de cunoașterea specificului și esenței dreptului. Se atrage atenția asupra aspectelor ontologic, gnoseologic și axiologic ale dreptului, a interacțiunii lui cu alte norme sociale, ceea ce poate influența formarea unui mod de abordare filosofico-juridic a acestor probleme, necesar viitorilor specialiști din domeniul jurisprudenței.

Cursul de prelegeri este elaborat în corespundere cu programul analitic aprobat la catedra Drept patrimonial de la Universitatea Tehnică a Moldovei și este destinat studenților care sunt interesați de problemele filosofice ale jurisprudenței.

Autor: conf. univ., dr. Constantin Lozovanu

Recenzent – conf. univ., dr. Ala Climov

Descrierea Cip a Camerei Naționale a Cărții

Lozovanu, Constantin

Filosofia dreptului : Curs de prelegeri /
Constantin Lozovanu.- Ch. : UTM, 2008.-154 p.

Bibliogr.: p. 153-154(39 tit.).-75 ex.

ISBN 978-9975-45-091-1

CZU 340.12(075.8)

ISBN 978-9975-45-091-1

© U.T.M., 2008

CUPRINS

TEMA 1. FILOSOFIA DREPTULUI ȘI PROBLEMATICA EI	7
1.1. Apariția și constituirea filosofiei dreptului	7
1.2. Obiectul de studiu al filosofiei dreptului și funcțiile ei	11
1.3. Filosofia dreptului în sistemul științelor umaniste	18
TEMA 2. PRINCIPALELE MODURI DE INTERPRETARE A DREPTULUI	24
2.1. Tipologia modurilor de interpretare a dreptului	24
2.2. Concepția legistă a dreptului	25
2.3. Concepția jusnaturalistă a dreptului	30
2.4. Concepția libertaro-juridică a dreptului	36
TEMA 3. ESENȚA DREPTULUI	38
3.1. Dreptul ca egalitate formală	38
3.2. Dreptul ca libertate	40
3.3. Dreptul ca echitate	43
TEMA 4. DREPTUL ȘI STATUL–CONCEPTE PRINCIPALE ALE FILOSOFIEI DREPTULUI	46
4.1. Conceptul de „drept” și caracteristicile lui	46
4.2. Conceptul de „stat” și caracteristicile lui	48
TEMA 5. ONTOLOGIA JURIDICĂ	50
5.1. Ontologia legistă	51
5.2. Ontologia jusnaturalistă	53
5.3. Ontologia libertaro-juridică	54
5.4. Formele de existență ale dreptului	55
TEMA 6. GNOSEOLOGIA JURIDICĂ	59
6.1. Gnoseologia legistă	59
6.2. Gnoseologia jusnaturalistă	61
6.3. Gnoseologia libertaro-juridică	62
TEMA 7. AXIOLOGIA JURIDICĂ	64
7.1. Axiologia legistă	64
7.2. Axiologia jusnaturalistă	65
7.3. Axiologia libertaro-juridică	67

TEMA 8. BINELE COMUN CA CONCEPT FILOSOFICO- JURIDIC	69
8.1. Concepția jusnaturalistă a binelui comun	70
8.2. Concepția libertaro-juridică a binelui comun	73
TEMA 9. DREPTUL ȘI EGALITARISMUL	75
9.1. Egalitarismul – formă de manifestare a egalității non-juridice	75
9.2. Permisunile și interdicțiile egalitarismului	77
9.3. Permisuni și interdicții în drept	78
TEMA 10. CONCEPTUL FILOSOFICO-JURIDIC DE STAT DE DREPT	81
10.1. Apariția și dezvoltarea ideilor cu privire la statul de drept	81
10.2. Tipologia formelor istorice de drept și stat	84
10.3. Drepturile și libertățile omului și cetățeanului	87
TEMA 11. SOCIALISMUL ȘI DREPTUL	89
11.1. Măsura „egalității” prin muncă	89
11.2. Totalitarismul socialist: „toți împreună, nimeni în parte”	90
11.3. Legismul sovietic și urmările lui	91
TEMA 12. PROBLEME FILOSOFICO-JURIDICE ALE DREPTULUI POSTSOCIALIST	93
12.1. Alternativele postsocialismului	93
12.2. Dreptul civilitar și proprietatea civilă	95
12.3. Orientări noi ale progresului dreptului și libertății	99
TEMA 13. FILOSOFIA DREPTULUI ÎN SECOLUL AL XX - LEA	100
13.1. Caracteristica generală	100
13.2. Concepții neokantiene ale filosofiei dreptului	106
13.3. Concepții neohegeliene ale filosofiei dreptului	110
13.4. Învățătura „pură” despre drept a lui H.Kelzen	113
13.5. Concepțiile dreptului natural „renăscut”	117
13.6. Filosofia existențialistă a dreptului	120
13.7. Concepția ontologică a dreptului a lui R.Marcic	123
13.8. Concepția neopozitivistă a dreptului a lui H.Hart	125
13.9. Teoria cognitivă criticistă a dreptului	128

TEMA 14. FILOSOFIA DREPTULUI ÎN ROMÂNIA	130
14.1. Considerațiuni generale	130
14.2. Idei filosofico-juridice în opera lui Simion Bărnăuțiu	130
14.3. Filosofia dreptului la Mircea Djuvara	133
14.4. Filosofia dreptului la Eugeniu Speranția	139
LISTA TERMENILOR	148
BIBLIOGRAFIE	153

CUVÂNT ÎNAINTE

Ca disciplină de învățământ, filosofia dreptului a fost mult timp vitregită în învățământul superior din Republica Moldova, fiind introdusă în planul de pregătire a studenților relativ recent și concepută ca teorie, dar și ca metodă de cunoaștere a realității juridice. În țările vest-europene, începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, filosofia dreptului este considerată una dintre cele mai importante discipline în pregătirea specialiștilor din domeniul jurisprudenței. De altfel, în acest spațiu, filosofia dreptului este elaborată mai ales de către juriști și este văzută mai degrabă ca o disciplină juridică decât filosofică, cu toate că dezvoltarea ei a fost și rămâne strâns legată de gândirea filosofică. În această ordine de idei, interesul crescut care se manifestă în prezent față de această disciplină și apariția lucrărilor noi în domeniul dat, (ce-i drept, încă puține la număr în Republica Moldova), nu pot avea decât efecte benefice, care să răspundă cerinței de informare și documentare a viitorilor juriști, de stabilire a relațiilor interdisciplinare între jurisprudență și filosofie.

Filosofia dreptului, în corelație cu alte științe juridice speciale, este forma spirituală superioară de cunoaștere și înțelegere a esenței, valorii și importanței dreptului pentru viața socială a oamenilor. De aceea, filosofia dreptului are o importanță hotărâtoare pentru formarea viziunii profesionale a juriștilor în devenire. Studiarea acestei discipline contribuie în mod esențial la modelarea conștiinței juridice, ceea ce oferă viitorilor specialiști instrumentele necesare dezvoltării unor aptitudini intelectuale și filosofico-juridice, cum ar fi:

- să gândească în concepte filosofico-juridice clare și într-o manieră corectă logică;
- să înțeleagă problemele filosofico-juridice de mare importanță și să facă cunoștință cu soluțiile propuse, precum și cu diferite modalități de argumentare a acestora.

Prezentul curs este elaborat în conformitate cu concepția promovată de juristul rus V.S.Nerseseanț, axată pe metoda libertaro-juridică de cunoaștere și interpretare a dreptului.

În acest context, manualul de față nu reprezintă decât un îndrumar teoretic al posibilităților actuale de cunoaștere și explicare filosofică a multiplelor determinări și consecințe sociale ale dreptului și legislației, dar și o modalitate de reflecție și stimulare a unor studii și cercetări de viitor în problematica filosofiei dreptului.

BIBLIOGRAFIE

1. Bagdasar N., Bogdan V., Narly C. *Antologie filosofică. Filosofi străini*. – București: Editura UNIVERSAL DALLIS, 1995.
2. Bădicescu Mihai. *Concepte fundamentale în teoria și filosofia dreptului. Vol. 3. Școli și curente în gândirea juridică*. – București: Editura LUMINA LEX, 2002.
3. *Convenția europeană pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale. Protocolul adițional și Protocoalele nr. 4, 6, 7, 12 și 13. Amendată prin protocoalele nr. 3, 5, 8 și 11. / Consiliul Europei*. – Chișinău: Biroul de Informare a Consiliului Europei în Moldova, 2002.
4. Djuvara Mircea. *Eseuri de filosofie a dreptului*. – București: Editura Trei, 1997.
5. Djuvara Mircea. *Teoria generală a dreptului*. – București: Editura Librăriei Socec & Co. S.A., 1930.
6. *Drepturile omului. Documentar pentru predarea cunoștințelor din domeniul dreptului omului în învățământul preuniversitar*. – București, 1995.
7. *Filosofie. Analize și interpretări*. – Oradea: Editura ANTET, 1996.
8. Hegel G.W.F. *Principiile filosofiei dreptului*. – București: Editura IRI, 1996.
9. Kelzen Hans. *Doctrina pură a dreptului*. – București: Editura HUMANITAS, 2001.
10. Mihai Gheorghe C., Motică Radu I. *Fundamentele dreptului. Teoria și filosofia dreptului*. - București: Editura ALL, 1997.
11. Popa Nicolae, Dogaru Ion, Dănișor Gheorghe, Dănișor Dan Claudiu. *Filosofia dreptului. Marile curente*. – București: Editura ALLBECK, 2002.
12. Siga Andrei. *Introducere în teoria generală a dreptului*. – Timișoara: Editura AUGUSTA, 1998.
13. Speranția Eugeniu. *Introducere în filosofia dreptului*. – Cluj: Tipografia Cartea Românească, 1946.
14. Speranția Eugeniu. *Principii fundamentale de filosofie juridică*. – Cluj: Editura Institutul de Arte Grafice Ardealul, 1936.
15. Vălimărescu Alexandru. *Tratat de enciclopedia dreptului*. – București: Editura LUMINA LEX, 1999.
16. Vecchio Giorgio del. *Lecții de filosofie juridică*. – București: Editura NOVA, 1998.
17. Алексеев Н.Н. *Основы философии права*. – Санкт-Петербург, 1998.

18. *Антология мировой правовой мысли. В 5-ти томах.* – Москва: Мысль, 1999.
19. Гегель Г.В.Ф. *Философия права.* – Москва, 1990.
20. Гуссерль Э. *Логические исследования. Картезианские размышления. Кризис европейских наук и трансцендентальная философия. Философия как строгая наука.* – Минск, 2000.
21. Катков В.Д. *Реформированная общим языковедением логика и юриспруденция.* - Одесса, 1913.
22. Ленин В.И. *Полное собрание сочинений.* Т. 33.
23. Лурье С.Я. *Демокрит.* – Ленинград, 1970.
24. Михайловский И.В. *Очерки философии права. Т.1* – Томск, 1914.
25. Монтескье Ш. *Избранные произведения.* – Москва, 1995.
26. Нерсесянц В.С. *Концепция гражданской собственности.* - // Советское государство и право, № 10, 1989.
27. Нерсесянц В.С. *Право и закон.* – Москва, 1983.
28. Нерсесянц В.С. *Право и закон: их различие и соотношение.* - // Вопросы философии, № 5, 1988.
29. Нерсесянц В.С. *Продолжение истории: от социализма к цивилизму.* - // Вопросы философии, № 4, 1993.
30. Нерсесянц В.С. *Различие и соотношение права и закона как междисциплинарная проблема.* - // Вопросы философии права, № 9, 1973.
31. Нерсесянц В.С. *Философия права.* – Москва: Издательство НОРМА, 2000.
32. Новгородцев П.И. *Кризис современного правосознания. Введение в философию права.* - Москва, 1996.
33. *Основные задачи науки советского социалистического права.* – Москва, 1938.
34. *Русская философия права: философия веры и нравственности.* – Санкт-Петербург, 1997.
35. Руссо Ж.-Ж. *Трактаты.* – Москва, 1969.
36. Савальский В.А. *Основы философии права в научном идеализме. Марбургская школа права: Коген, Наторп. Штаммлер и др.* – Москва, 1908.
37. Четвернин В.А. *Современные концепции естественного права.* – Москва, 1988.
38. Шершеневич Г.Ф. *Общая теория права.* – Москва, 1910.
39. Штаммлер Р. *Хозяйство и право с точки зрения материалистического понимания истории.* – Санкт-Петербург, 1899.